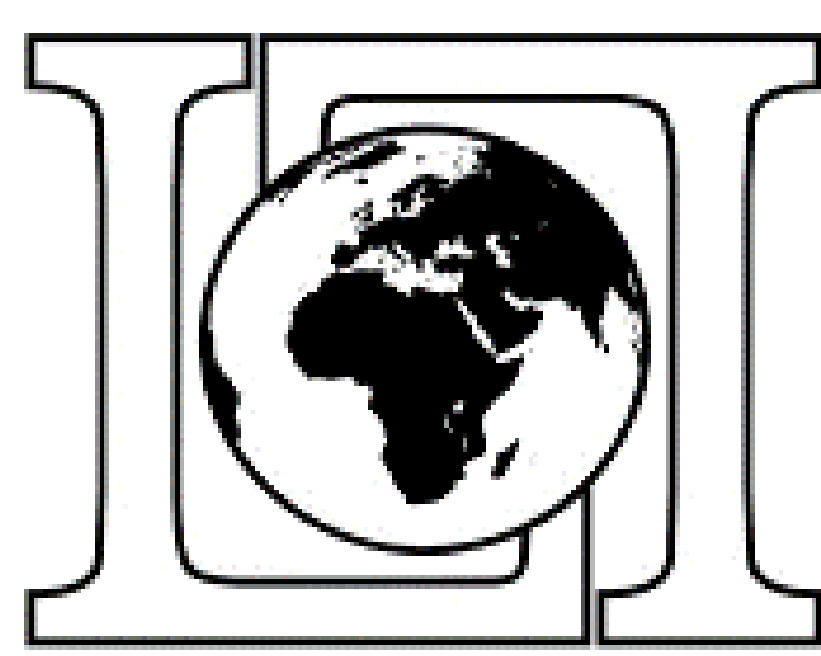

turečtina

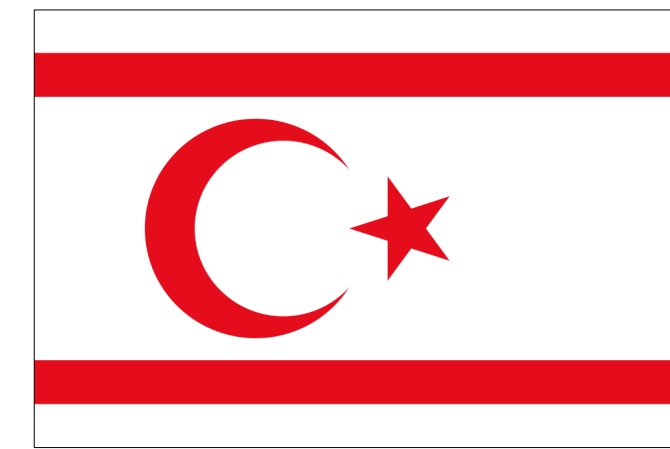
türkçe

FILOZOFICKÁ FAKULTA
Univerzita Karlova

Sözcükler yanlış anlamalara neden olurlar.

(Řeč je pramenem nedorozumění. A. de Saint-Exupéry)

základní informace o turečtině

- asi 80 milionů mluvčích
- úřední jazyk v Turecku a na Kypru
- turkický jazyk
- blízce příbuzná azerština a turkmenština, vzdálenější tatarština nebo ujurština
- velké turecké komunity v Německu a Nizozemí; tradiční menšiny v Bulharsku a Řecku

1. turecký prezident Mustafa Kemal Atatürk vyučuje nově přijatou latinku

čím se píše turečtina

- spojení „černé oko“ se od nejstarších tureckých textů prakticky nezměnilo, psalo se ale různým písmem:
 - stará turečtina a „runové“ písmo (türk runik alfabesi) 𐰆𐰪𐰸 𐰇𐰺𐰍 (kara köz)
 - osmanská turečtina a arabské písmo (osmanlı alfabesi) قاره کوز (kara göz)
 - „rozpojené“ arabské písmo (v 19. století, mělo být jednodušší pro žáky i tiskaře, osmansky huruf-ı munfasıla „rozpojená písmena“) قاره گوز
- moderní turečtina a latinka (latin alfabesi) kara göz

turečtina jako lego

- ohýbání i odvozování slov v turečtině je založené na aglutinaci
 - ke slovnímu základu se „lepí“ přípony
 - kolik gramatických kategorií, tolik přípon
 - jazyk je oproti češtině velmi pravidelný
 - např. tvoření dativu množného čísla
 - čeština: jméno + koncovka podle rodu a vzoru
 - turečtina: jméno + množné číslo + dativ

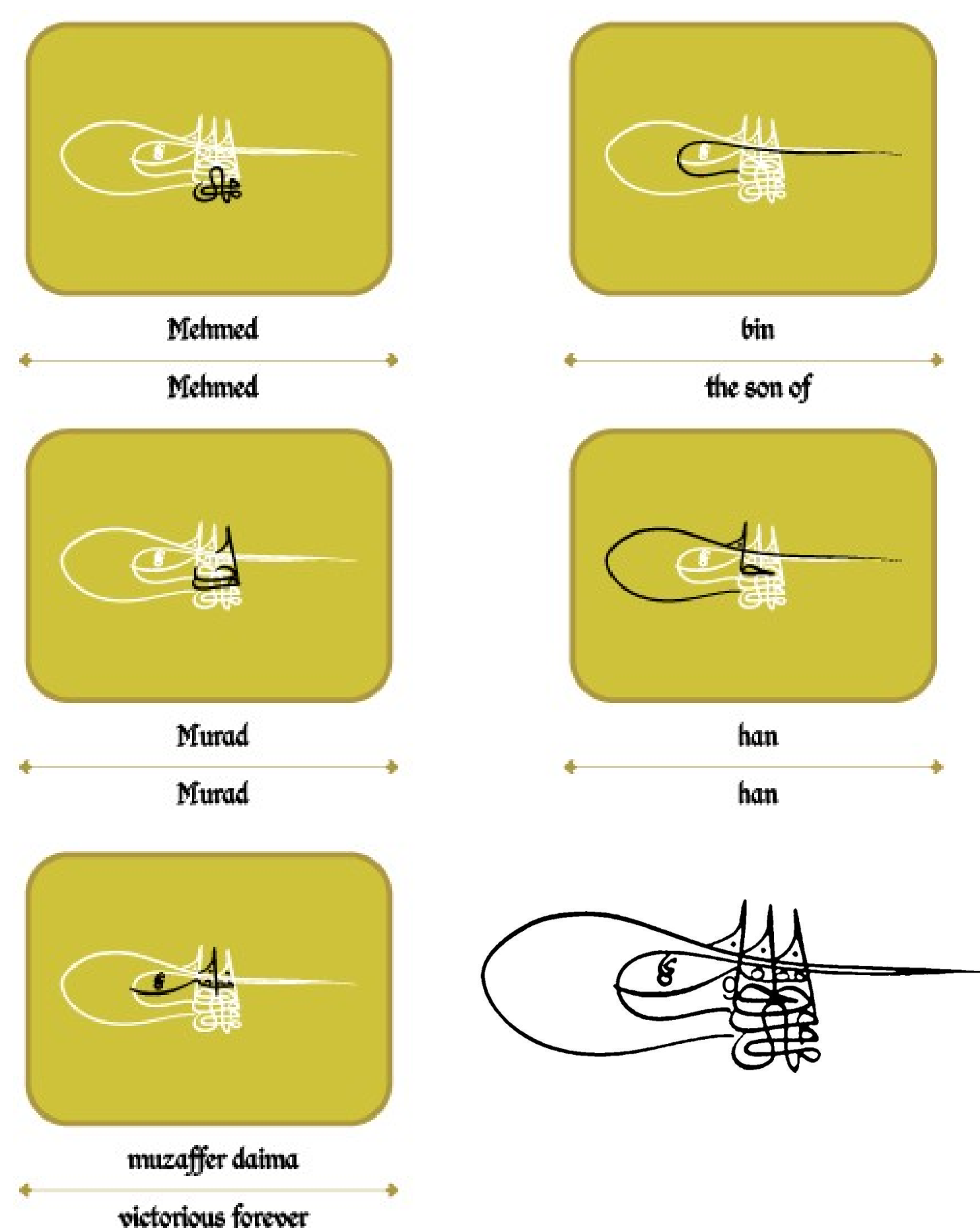
• žen-ám	×	kadın-lar-a
• zd-em	×	duvar-lar-a
• aut-ům	×	araba-lar-a
• kon-ím	×	at-lar-a

některé zajímavosti turečtiny v jedné větě

- **čecoslovakyalılaştıramadıklarımızdanmışsınızcasına davranmışsınız**
- **výslovnost ve fonetické abecedě:**
 - [tʃɛk^hoslovakjaɫuɫaʃturamadukɫarumuzdanmıʃsunuzdʒasuna davranmıʃsunuz]
- **českým pravopisem:**
 - **čecoslovakjalylaştıramadyklarymyzdanmyşsınızcasına davranmışsınız**
- **rozklad na kořeny a přípony:**
 - **çecoslovakya-lı-la-ş-tır-a-ma-dık-lar-ımız-dan-mış-sınız-casına davran-mış-sınız**
- **významy přípon:**
 - **čecoslovensko-ORIG-VERB-REC-CAUS-ABIL-NEG-SUB-PL-1PL.POSS-ABL-EVID-2PL-CVB**
chovat.se-EVID-2PL
- **překlad:**
 - **prý jste se chovali, jako byste patřili k lidem, ze kterých se nám nepodařilo udělat Čechoslováky**

přejímky

- přejímky do a z turečtiny jako ukazatel kulturní historie
- do turečtiny: z arabštiny a perštiny, řečtiny, arménštiny
- z turečtiny: do jihoslovanských jazyků, albánštiny, řečtiny
- hodina: sā3atun (arabština) > saat (turečtina) > sat (bosenština)
- peníze: pāra (perština) > para (turečtina) > пари (bulharština)
- některá slova najdeme i v češtině a slovenštině:
 - yoğurt (jogurt)
 - deve (řava)
 - kırbaç (karabáč / korbáč)
 - ordu (horda)
 - kalpak (klobouk)

tuğra Mehmeda Dobývatele – ozdobný podpis osmanského sultána v arabském písmu užívaný na oficiálních dokumentech

kurdî û tirkîyê

- osm milionů obyvatel Turecka mluví kurdsky (severní kurdštinou kurmancî)
- z politických i ideových důvodů pod tlakem státní správy
- kurdština je indo-íránský jazyk příbuzný např. perštině:
ty mě vidíš
(kurd.) tu min dibînî
×
(tur.) sen beni görüyorsun
×
(per.) to man rā mibînî

3 vlastnosti turečtiny, které v češtině nenajdete:

- **aglutinace:**
díky tomuto principu jsou turecká slova často velmi dlouhá
- **vokální harmonie:**
turecké samohlásky se dělí na skupiny podle místa tvoření, přípony mají různé varianty podle samohlásek v kořeni
- **evidenciálnost:**
turečtina má zvláštní gramatickou kategorii sloves, podle níž poznáte, jestli jste něco přímo viděli, nebo vám to někdo jen vyprávěl

@BlizkyVychodAfrika

Katedra Blízkého východu a Afriky FF UK
ubva.ff.cuni.cz
ubva@ff.cuni.cz